

mihi nunc res est, prius te debere ostendere, utrum teneas veritatem, et tunc exhortari homines, ut pro ea tenenda parati sint carere omnibus quæ temporaliter tenent: cum hoc non ostendas, quia non potes; non quia ingenium deest, sed quia mala causa est; cur festinas exhortationibus tuis facere homines et mendicos et imperitos, et egen-tes et errantes, et pannosos et contentiosos, et famelicos et hæreticos, et in hoc sæculo bona temporalia perdentes et in Christi iudicio mala æterna invenientes? Cautus autem filius, qui timendo flagellum patris recedit a cubili serpentis, nec vapulat, nec perit. Qui autem dolores disciplinæ præ sua perniciosa voluntate contemnit, et vapulat, et perit. Jam non intelligis, vir diserte, quoniam qui pro pace Christi omnibus terrenis caruerit, Deum habet: qui autem pro parte Donati vel paucos nummos perdidit, cor non habet.

CCXXVII. PETILIANUS dixit: « Nos autem pauperes spiritu, non divitiis metuimus, sed divitias formidamus¹. Nos nihil habentes, et omnia possidentes², censum animam credimus, nostrisque pœnis et sanguine æternas divitias cœli mercamur. Sic idem Dominus dicit: « Qui » perdidit substantiam suam, centuplum recipiet eam.»

CCXXVIII. AUGUSTINUS respondit: Et hoc ad rem pertinet commonere quemadmodum scriptum est. Nam ubi nihil impendit intentionem meam, si quid de Scripturis fallis aut falleris, nihil curo. Non ergo ita scriptum est: Qui perdidit substantiam suam: sed: « Qui perdidit » animam suam propter me³. » De substantia vero non scriptum est: Qui perdidit; sed: « Qui dimiserit⁴: » nec solam substantiam pecuniæ, sed et multa alia. Tu autem interim non perdidisti substantiam: utrum vero dimiseris, quod sic de paupertate gloriaris, nescio: si forte

¹ Matth. v, 3. — ² Cor. vi, 10. — ³ Matth. xvi, 15. — ⁴ Id. xix, 29.

runt. Tales enim non habent aures in corde, sed cor in auribus. Legant tamen iterum et iterum, et cogitent, et sentiant ea, non quid sonent, sed qui sapiant. Primo ut hoc ultimum excutiam: « Ita ergo fit, inquis, ut qui ad baptismum innocens veneras, a baptismo redeas parricida: » responde prius, quis ad baptismum innocens veniat, excepto illo qui non ideo venit baptizari ut ejus ablueretur iniquitas, sed ut nobis humilitatis præberetur auctoritas? Quid enim dimittetur innocenti? Aut vero ita es eloquens, ut ostendas nobis quamdam innocentiam peccatricem. Nonne audis dicentem Scripturam: « Nemo mundus a peccato » in conspectu tuo, nec infans cujus est diei unius vita » super terram¹? » Nam unde ad remissionem peccatorum et cum infantibus curritur? Nonne audis aliam: « Ego in » iniquitate conceptus sum²? » Deinde si propterea redit parricida qui sine parricidio venerat, quia eum parricida baptizat; quotquot ab Optato baptizati redierunt, Optati facti sunt. Ite nunc, et nobis objicite, quod in vos regum iracundiam concitemus. Non metuitis ne a vobis tot Gildonis satellites inquirentur, quot homines ab Optato baptizari potuerunt? Vides-ne tandem quemadmodum ista tua sententia, sicut vesica, non solum inani sono, sed etiam in capite vestro crepuerit?

CCXXXIII. Jam cætera superiora, quæ nunc refellenda proposuimus, talia sunt, ut omnino talis quisque baptizatus redire dicatur, qualis fuerit a quo baptizatur. Sed absit ut quam delirans ista dicis, tam deliri a te redeant quos baptizas. Et quam belle tibi sonuit quod dixisti: « Perfunderis fraude, perfunderis scelere, perfunderis et furore. » Tu vero nisi furore, non perfusus, sed repletus esses, ista non effunderes. Ita-ne, ut alia taceam, quicumque non avari ad avaros collegas tuos vel presbyteros ves-

¹ Job, xiv, juxta LXX. — ² Psal. l, 7.

tros baptizandi veniunt, avari redeunt; et quicumque sobrii ad illas vini voragines currunt ut baptizentur, ebriosi revertuntur? Ista sentientes et ista suadentes, audetis etiam tanquam adversus nos commemorare, quod paulo ante superius posuisti: « Bonum est sperare in Domino, quam sperare in homine: bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus¹. » Quid aliud docetis, quæso, quam non in Domino, sed in homine sperare, quando talem fieri dicitis baptizatum, qualis fuerit baptizator? et quia istum vobis baptizandi assumitis principatum, credant vobis homines; et qui erant in Domino speraturi, sperent in principibus? Imo vero non audiant vos, sed illa potius testimonia quæ posuisti contra nos; et aliquid etiam terribilius, quia non solum bonum est sperare in Domino quam sperare in homine, sed etiam « Maledictus omnis qui spem suam ponit in homine². »

CCXXXIV. PETILIANUS dixit: « Imitamini saltem Prophetas, qui suas animas sacras falso baptismate decipi timuerunt. Dixit namque primitus Jeremias, apud impios homines aquam esse mendacem³. » Aqua, inquit, mendax, non habet fidem. »

CCXXXV. AUGUSTINUS respondit: Qui Scripturarum ignarus hæc audit, nec te credit aut sic errantem ut nescias quid loquaris, aut sic fallentem ut quem fefelleris nesciat quid loquatur, putat Jeremiam prophetam cum baptizari vellet, præcavisse ne ab hominibus impiis baptizaretur, et sic ista dixisse. Quo enim pertinet, quod ante quam hoc testimonium poneres dixisti: « Imitamini saltem Prophetas, qui suas animas sacras falso baptismate decipi timuerunt? » quasi Jeremiæ temporibus quisquam sacramento baptismi ablueretur, nisi quod se ipsos illis lavacris quæ Dominus redarguit, Pharisæi pene per omnia monumenta tingue-

¹ Psal. cxvii, 8. — ² Jerem. xvii, 5. — ³ Id. xv, 18.

bant, et lectos et calices et paropsides, sicut in Evangelio legitur¹. Quomodo ergo potuit Jeremias tanquam baptismum desiderans, et ab impiis baptizari devitans, ista dixisse? Hoc ergo dixit, cum de populo infideli quereretur, cujus pessimis moribus tribulabatur, non se commiscens factis eorum: qui tamen corporaliter non se ab illo populo segregavit, nec alia sacramenta quæsivit, quam ille populus secundum Legis ordinem illi tempori congrua sumedat. Hunc ergo populum male viventem dixit plagam, quæ cor justi graviter cædebatur, sive hoc de se ipso diceret, sive in se ipso figuraret quæ futura cernebat. Sic enim ait: « Domine, memor esto mei, et visita me, et innocentem me fac ab insectantibus me non in longanimitate: » scito quomodo acceperim de te improprium ab his qui spernunt sermones tuos. Consumma illos: et erit verbum tuum mihi in se jucunditatem et gaudium cordis mei; quoniam vocatum est nomen tuum in me, Domine omnipotens. Non sedi in concilio eorum laudantium, sed timebam a facie manus tuæ: singulariter sedebam, quoniam amaritudine repletus sum. Ut quid qui me contristant, prævalent in me? Plaga mea valida est, unde sanabor? Facta est mihi ut aqua mendax, quæ non habet fidem². » In his omnibus videtur quid Propheta intelligi voluerit, sed videtur ab eis qui non ad causam suam perversam volunt pervertere quod legunt. Plagam enim suam dixit Jeremias factam sibi aquam mendacem, quæ non habet fidem: eos autem voluit intelligi plagam suam, qui eum contristabant male vivendo. Unde dicit et Apostolus: « Foris pugnae, intus timores³. » Et iterum: « Quis infirmatur, et ego non infirmor? et quis scandalizatur, et ego non uror⁴? » Et quia desperabat

¹ Matth. xxiii, 25. — ² Jerem. xv, 15-18. — ³ 1 Cor. vii, 5. — ⁴ Id. xi, 29.

eos posse corrigi, propterea dixit: « Unde sanabor? » tanquam semper habiturus dolorem, quandiu illi tales essent, inter quos vivere cogeretur. Populum autem nomine aquæ solere significari, in Apocalypsi manifestatur,¹ ubi aquas multas populos multos non conjectura nostra, sed illic enodata interpretatione cognoscimus. Noli ergo per prævum intellectum vel potius errorem, blasphemare sacramentum baptismi, etiamsi in homine perditissimo fuerit: quia nec in Simone mendace aqua mendax erat baptismum quod acceperat², nec tot mendaces vestri aquam mendacem dant, cum baptizant in nomine Trinitatis. Nec enim tunc incipiunt esse mendaces, quando proditi atque convicti sua facinora confitentur: sed potius tunc erant mendaces, quando cum essent adulteri et scelerati, castos et innocentes se esse fingebant.

CCXXXVI. PETILIANUS dixit: « Dixit quoque David: » Oleum peccatoris non unguet caput meum³. » Quem igitur asserit peccatorem? Me qui tua scelera patior, an te qui persequeris innocentem? »

CCXXXVII. AUGUSTINUS respondit: Ex persona corporis Christi, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmitas veritatis, toto terrarum orbe diffusa propter Evangelium quod prædicatur, sicut dicit Apostolus, in omni creatura quæ sub cælo est⁴: ex persona orbis terræ, de quo idem David, cujus verba non intelligis, dicit: » Confirmavit orbem terræ, qui non commovebitur⁵; » quem tu peccatis alienis non commotum esse, sed omnino periisse contendis: ex illius ergo persona respondeo, Ego non persequor innocentem. David autem oleum peccatoris dixit: non dixit traditoris, non thurificatoris, non persecutoris; sed peccatoris. Quid ergo facturus es se-

¹ Apoc. xvii, 15. — ² Act. viii, 13. — ³ Psal. cxl, 5. — ⁴ Coloss. i, 23. — ⁵ Psal. xcii, 1.

cundum intellectum tuum? Vide primum, utrum non sis ipse peccator. Nolo mihi dicas, Non sum traditor, non sum thurificator, non sum persecutor. Nec ego quidem, si Domino placet, aliquid horum sum; nec orbis terræ qui non commovebitur. Sed dic, si audes: Non sum peccator. Ille quippe ait: Oleum peccatoris. Quidquid enim in te vel levis peccati fuerit inventum, unde ostendis non pertinere ad id quod dictum est: Oleum peccatoris? Quæro enim utrum ores Oratione Dominica? Si enim non oras ea Oratione, qua Dominus orare Discipulos docuit, unde aliam didicisti pro majoribus meritis tuis excedentem merita Apostolorum? Si autem sic oras, ut ille Magister docere dignatus est, quomodo dicis: « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris? » Neque enim de illis peccatis hoc petimus, quæ nobis in baptismo dimissa sunt. Ergo ista verba orationis aut non te permittunt esse Dei deprecatorum, aut aperiunt peccatorem. Eant nunc, et osculentur tibi caput qui abs te baptizati sunt, quorum capita oleo tuo perierunt. Sed tu vide quid sis, vel quid de te sentias. Ita-ne vero Optatus, quem Pagani, Judæi, Christiani, nostri, vestri, per Africam totam, furem, raptorem, proditorem, oppressorem, separatorem, et illius¹ quem quidam vestrum ejus dixit Comitem Deum, non amicum, non clientem, sed satellitem clamant, non fuit vel qualiscumque peccator? Quid ergo facient, quibus unxit capita reus criminis capitalis? Nonne et ipsi vobis capita osculantur, de quorum capitibus per hunc intellectum tam male judicatis? Saltem prodite illos, et admonete ut sanentur. An vobis potius caput sanandum est ita delirantibus? Quid ergo, inquires, dixit David? Quid me interrogas? Ipsum interroga: superiore versu tibi respondet: « Emendabit, inquit, me justus in mise-

¹ Gildonis.

» ricordia, et arguet me; oleum autem peccatoris non
 » impinguabit caput meum¹. » Quid planius? Quid aper-
 » tius? Malim, inquit, me misericordi objurgatione sanari,
 » quam blanda adulatione tanquam mihi caput unguatur,
 » decipi atque perverti. Sub aliis verbis ipsa sententia est
 » alibi Scripturarum: « Meliora sunt vulnera amici, quam
 » voluntaria oscula inimici². »

CCXXXVIII. PETILIANUS dixit: « Unguentum vero con-
 » cordiæ sic in fratribus laudat: « Ecce quam bonum et quam
 » jucundum, habitare fratres in unum. Tanquam unguen-
 » tum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aa-
 » ron, quod descendit in oram vestimenti ejus: sicut ros
 » Hermon, qui descendit in montem Sion. Quoniam ibi
 » mandavit Dominus benedictionem, et vitam usque in
 » sæculum³. » Sic, inquit, unguitur unitas, sicut uncti
 » sunt sacerdotes.

CCXXXIX. AUGUSTINUS respondit: Verum dicis. Nam
 » illud sacerdotium in figura corporis Christi habebat un-
 » ctionem, quod unitatis compage fit salvum. Nam et ipse
 » Christus a chrismate appellatur, id est, ab unctione. Hunc
 » Hebræi dicunt Messiam, quod verbum Punicæ linguæ
 » consonum est, sicut alia Hebræa permulta et pene om-
 » nia. Quid est ergo in illo sacerdotio caput, quid barba,
 » quid ora vestimenti? Quantum donat Dominus ut intelli-
 » gam, caput est ipse Salvator corporis, de quo Apostolus
 » dicit: « Et ipse est caput corporis Ecclesiæ⁴. » Per bar-
 » bam non incongrue fortitudo intelligitur. Ergo ad eos qui
 » sunt fortes in Ecclesia ejus, et adhærent ori ejus, ut sine
 » timore prædicent veritatem, ab ipso Christo tanquam a
 » capite sanctum descendit unguentum, id est, sanctificatio
 » spiritalis. Ora vestimenti hæc datur intelligi, quæ in ca-

¹ Psal. cxi, 5. — ² Prov. xxvii, 6. — ³ Psal. cxxxii, 1. — ⁴ Coloss.
 1, 18.

» pite vestimenti est, qua vestientis caput ingreditur: per
 » hanc significantur perfecti fideles in Ecclesia. In ora nam-
 » que perfectio est: et utique meministi dictum esse cui-
 » dam diviti: « Si vis esse perfectus, vade, vende omnia
 » quæ possides, et da pauperibus, et habebis thesaurum
 » in cœlis, et veni, sequere me¹. » Tristis quidem ille dis-
 » ccessit, neglector perfectionis, elector defectionis: sed num-
 » quid ideo defuerunt, in quos unitatis unguentum tali rerum
 » terrenarum dimissione perfectos, tanquam in oram vesti-
 » menti a capite descenderet? Nam exceptis Apostolis, et qui
 » cum eis erant præpositis atque doctoribus, quos eminentio-
 » res et fortiores in barba intelligimus, lege in Actibus Apos-
 » tolorum, et vide qui rerum suarum venditarum pretia ad
 » pedes Apostolorum ponebant², et nemo dicebat aliquid
 » proprium, sed erant eis omnia communia, et distribueba-
 » tur unicuique sicut cuique opus erat, et erat illis anima
 » una et cor unum in Deum. Nempe ita scriptum esse cog-
 » noscis. Agnosce ergo bonum et jucundum, fratres habi-
 » tantes in unum. Agnosce barbam Aaron: agnosce oram
 » vestimenti spiritalis. Interroga ipsam Scripturam, ubi cœ-
 » perint ista fieri, invenies in Jerusalem. De hac ora vestis
 » per omnes gentes unitas tota contexitur. Hac intravit ca-
 » put in vestem, ut indueretur Christus varietate orbis ter-
 » rarum, quia in hac ora vestimenti apparuit varietas ipsa
 » linguarum. Cur ergo ipsi capiti, unde illud unitatis des-
 » cendit unguentum, id est, amoris fragrantia spiritalis; cur,
 » inquam, ipsi capiti resistitis testanti et dicenti: « Prædica-
 » bitur in nomine ejus poenitentia et remissio peccatorum per
 » omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem³? » Et in
 » hoc unguento sacramentum chrismatis vultis inter-
 » pretari: quod quidem in genere visibilibus signaculorum
 » sacrosanctum est, sicut ipse baptismus: sed potest esse et

¹ Matth. xix, 21. — ² Act. iv, 32. — ³ Luc. xxiv, 47.

in hominibus pessimis, in operibus carnis vitam consentibus, et regnum cœlorum non possessuris; et ideo nec ad barbam Aaron, nec ad oram vestimenti ejus, nec ad ullam contextionem vestis sacerdotalis pertinentibus. Ubi enim positurus es quæ Apostolus enumerat « Mani- » festa opera carnis, quæ sunt, inquit, fornicationes, » immunditiæ, luxuriæ, idolorum servitus, veneficia, » inimicitiae, contentiones, æmulationes, animositates, » dissensiones, hæreses, invidiæ, ebrietates, comessatio- » nes, et his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, » quoniam qui talia agunt, regnum Dei non posside- » bunt¹? » Sequestro fornicationes, quæ latenter admit- tuntur: immunditias interpretare ut volueris, sequestro et ipsas: illic ponamus et veneficia, quia nemo est palam confector datorque venenorum: sequestro et hæreses, quia hoc vultis: idolorum servitatem nescio utrum debeam sequestrare, quandoquidem Apostolus ibi ponit avaritiam, quæ publice insanit. His ergo sequestratis, nulli-ne apud vos luxuriosi, nulli avari, nulli pertinaciter inimicitias exercentes, nulli contentiosi, æmuli, animosi, dissensionibus studentes, invidi, ebrii, comessionibus vacantes? Nulli-ne apud vos tales unguuntur, et in his intus noti manifestique moriuntur? Si nullos dicis; quoniam studio contentionis aperte mentiris, vide ne de talibus ipse sis. Si autem ab hujusmodi remotus es, non corporis separatione, sed vitæ dissimilitudine, et tales turbas circum altaria vestra gemens conspicis; quid dicemus, quia oleo sancto uncti sunt, et sicut Apostolus liquida veritate confirmat, regnum Dei non possidebunt: numquid barbæ Aaron et oræ vestimenti ejus sacrilega injuria facienda est, ut ibi eos ponendos arbitremur? Absit. Discerne ergo visibile sanctum sacramentum, quod esse et in

¹ Gal. v, 19.

bonis et in malis potest, illis ad præmium, illis ad judicium, ab invisibili unctione charitatis, quæ propria bonorum est. Discerne ista, discerne: discernat te Deus a parte Donati, et in Catholicam revocet, unde te illi catechumenum abreptum mortiferi honoris vinculo ligaverunt. Jam ros Hermon super montes Sion, quomodolibet abs te accipiat, non estis in montibus Sion; quia non estis in civitate super montem constituta, quæ certum signum hoc habet, quod abscondi non potest. Nota est ergo omnibus gentibus: pars autem Donati ignota est pluribus gentibus: non est ergo ipsa.

CCXL. PETILIANUS dixit: Væ igitur vobis, qui violando quod sanctum est, rescinditis unitatem, Propheta dicente: « Si peccaverit populus, orabit pro eo sacerdos; » si autem peccaverit sacerdos, quis orabit pro eo¹? »

CCXLI. AUGUSTINUS respondit: Et videbar paulo ante, cum de oleo peccatoris disputarem, unguere tibi frontem, ut diceres, si auderes, utrum ipse peccator non esses. Ecce dixisti illud. O scelus, o monstrum! Quia enim te sacerdotem asseris, quid aliud per hoc propheticum testimonium, nisi te omnino sine peccato esse dixisti? Nam si habes peccatum, quis pro te orabit secundum intellectum tuum? Ita enim vos miseris plebibus venditatis, commemorantes ex Propheta: « Si peccaverit populus, orabit » pro eo sacerdos; si autem sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo? » ut vos sine peccato esse credant, et peccata sua vestris orationibus purganda committant. Magni homines vos, excelsi, cœlestes, divini, nec jam homines, sed Angeli, qui pro plebibus oratis, et pro vobis plebes orare non vultis. Tu-ne justior Paulo, tu perfectior tanto Apostolo, qui eorum quos docebat orationibus se commendabat? « Orationi, inquit, instate, vigilantes in illa, in gra-

¹ 1 Reg. ii, 25.

» tiarum actione, orantes simul et pro nobis, ut Deus
 » aperiat nobis ostium verbi ad loquendum mysterium
 » Christi, propter quod et vinctus sum, ut manifestem il-
 » lud, ita ut oportet me loqui¹. » Ecce oratur pro Apos-
 » tolo, quod fieri non vis pro episcopo. Vides-ne quam sit
 ista diabolica superbia? Oratur pro Apostolo, ut manifes-
 tet mysterium Christi, sicut oportet loqui. Proinde si pias
 plebes haberetis, hortari debuisti ut pro te orarent, ne lo-
 quereris sicut non oportet. Tu justior Joanne evangelista,
 qui ait: « Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos
 » ipsos decipimus, et veritas in nobis non est². » Tu pos-
 tremo justior Daniele? quem tu ipse in hac ipsa Epistola
 ita commemorasti, ut diceres: « Rex justissimum Danie-
 lem ferinis morsibus ut putabat objecit. » Quod ille non
 putaverat, quandoquidem amicissimo animo, sicut lectionis
 circumstantia probat, dixit ipsi Danieli: « Deus tuus cui
 » deservis assidue, ipse eripiet te³. » Sed hinc jam multa
 diximus: nunc quod agitur, nempe justissimus erat Da-
 niel, non testimonio tuo, quanquam hoc mihi ad causam
 quam tecum ago sufficiat; sed testimonio Spiritus Dei lo-
 quentis etiam per Ezechielem, ubi tres eminentissimæ jus-
 titiæ nominavit, Noë, Danielem et Job, quos dixit solos a
 quadam vehementissima ira Dei, quæ cæteris impenderet,
 posse liberari⁴. Vir ergo justissimus, unus ex tribus memo-
 rabilibus orat, et dicit: « Cum orarem et confiterer pec-
 » cata mea et peccata populi mei in conspectu Domini Dei
 » mei⁵. » Et tu te dicis esse sine peccato; quia videlicet
 sacerdos es, et si peccaverit populus, oras pro eo; si au-
 tem tu peccas, quis pro te orabit? Vere quia impietate
 tantæ arrogantiae indignum te præbes, pro quo sacerdos
 ille interpellet, quem Propheta his verbis, quæ non intel-

¹ Coloss. iv, 2. — ² 1 Joan. 1, 8. — ³ Dan. vi, 16. — ⁴ Ezech. xiv, 14.
 — ⁵ Dan. ix, 20.

ligis, voluit intelligi. Jam enim ne quis inquirat cur hoc
 dictum sit, quantum Dominus donat, expediam. Præpara-
 bat Deus animos hominum per Prophetam, ut talem
 desiderarent sacerdotem pro quo nullus posset orare. Ipse
 figurabatur temporibus primi populi et primi templi, ubi
 omnia figuræ nostræ fuerunt¹. Ideo solus summus sacer-
 dos intrabat in sancta sanctorum, ut oraret pro populo,
 qui cum sacerdote in ipsa interiora sancta non introibat²;
 sicut ille sacerdos intravit in secreta cœlorum, in illa veriora
 sancta sanctorum, adhuc nobis hic positus pro quibus inter-
 pellat. Ideo dixit Propheta: « Si peccaverit populus, orabit
 » pro eo sacerdos; si autem sacerdos peccaverit, quis orabit
 » pro eo³? » id est, Talem desiderate sacerdotem, qui pec-
 care non possit, ne indigeat orari pro se. Et ideo pro Apos-
 tolis oratur a populis: pro illo autem sacerdote Apostolorum
 magistro et Domino non oratur⁴. Audi hoc Joannem
 fatentem, et dicentem: « Fratres, inquit, hæc scribo vo-
 » bis, ut non peccetis: et si quis peccaverit, advocatum
 » habemus apud Patrem Jesum Christum justum, ipse est
 » exoratio pro peccatis nostris⁵. » Habemus, dixit: pec-
 catis nostris, dixit. Disce humilitatem, ne cadas; imo ut
 aliquando surgas. Neque enim ista dixisses, nisi cecidis-
 ses.

CCXLII. PETILIANUS dixit: « Ac ne se vindicet a de-
 licto qui laicus est, hoc interdicto tenetur: Ne commu-
 nices peccatis alienis.

CCXLIII. AUGUSTINUS respondit: Erras, ut dicitur,
 toto cœlo per superbiam, dum non vis communicare orbi
 terræ per humilitatem. Nam neque hoc laico dictum est,
 et nescis quemadmodum dictum sit. Ad Timotheum Apos-
 tolus cum scriberet, hoc monebat eundem ipsum Timo-

¹ Levit. xvi, 2. — ² Hebr. vi, 7. — ³ 1 Reg. ii, 25. — ⁴ Act. xiv, 22. —
⁵ 1 Joan. ii, 1.

theum¹ : cui alio loco dicit : « Noli contemnere gratiam » quæ in te est , quæ tibi data est per impositionem manuum presbyterii². » Et multis aliis documentis ostenditur. Quod non erat laicus. Quod autem ait : « Ne communices peccatis alienis : » consensu et placito intelligi voluit. Unde statim subjiciens quomodo id agat : « Te ipsum, inquit, castum custodi³. » Neque enim et ipse Paulus communicabat peccatis alienis, quia falsos fratres, de quibus gemit, in unitate corporali tolerabat; aut communicaverunt furto et sceleri Judæ præcessores ejus Apostoli, quia cum eo jam Domini venditore, et a Domino demonstrato, sacrosanctam cœnam communicaverunt.

CCXLIV. PETILIANUS dixit : « Hac iterum sententia ipse Apostolus comparat conscientiae malæ consortes. Et qui faciunt ea, inquit, et qui consentiunt talia facientibus, digni sunt morte⁴. »

CCXLV. AUGUSTINUS respondit : Quomodolibet ea dixeris, non curo, vera sunt hæc, et hoc est quod Catholica docet, multum interesse inter consentientes quibus hæc placent, et tolerantes quibus hæc displicent. Illi enim palea fiunt, dum paleæ sequuntur sterilitatem : illi triticum sunt, expectent, ut segregentur, Christum ventilatorem.

CCXLVI. PETILIANUS dixit : « Venite ergo ad ecclesiam populi, et aufugite traditores, si cum iisdem perire non vultis. Nam ut facile cognoscatis, quod cum ipsi sint rei, de fide nostra optime judicent : ego illorum infectos baptizo ; illi meos, quod absit, recipiunt baptizatos ; quæ omnino non facerent, si in baptismo nostro culpas aliquas agnovissent. Videte ergo, quod damus, quam sit sanctum, quod destruere metuit sacrilegus inimicus. »

CCXLVII. AUGUSTINUS respondit : Contra istum qui-

¹ 1 Tim. v, 22. — ² Id. iv, 14. — ³ Id. v, 22. — ⁴ Rom. 1, 32.

dem errorem multa jam diximus, et in hoc opere, et alibi. Sed quia ita magnum firmamentum vanitatis vestræ in hac sententia esse arbitramini, ut ad hoc tibi terminandam putares Epistolam, quo quasi recentius in animis legentium remaneret, breviter respondeo. Sic approbamus in hæreticis baptismum, non hæreticorum, sed Christi, sicut in fornicatoribus, immundis, luxuriosis, idololâtris, veneficis, inimicitiarum retentoribus, contentiosis, æmulis, animosis, dissensionum studiosis, invidis, ebriosis, comessatoribus, et his similibus approbamus baptismum, non eorum, sed Christi. Omnes enim isti inter quos et hæretici positi sunt, sicut dicit Apostolus, regnum Dei non possidebunt¹; et ideo ad sinistram partem cum diabolo pertinebunt. Nec ideo putandi sunt esse in Christi corpore, quod est Ecclesia, quia sacramentorum ejus corporaliter participes fiunt. Illa enim et in talibus sancta sunt, et eis indigne tractantibus et sumentibus ad majus judicium valebunt. Ipsi autem non sunt in illa Ecclesiæ compage, quæ in membris Christi per connexum et contactum crescit in incrementum Dei. Illa quippe Ecclesia in petra est, sicut Dominus dicit : « Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam². » Illi autem in arena ædificant, sicut idem Dominus dicit : « Qui audit verba mea et non facit ea, similabo eum viro » stulto, qui ædificat domum suam super arenam³. » Sed ne putes Ecclesiam quæ in petra est, in una parte esse terrarum, et non diffundi usque ad fines terræ : audi ejus vocem de Psalmo gementis inter mala peregrinationis suæ. Ait enim : « A finibus terræ ad te clamavi, cum angeretur » cor meum, in petra exaltasti me : deduxisti me, quia » factus es spes mea, turris fortitudinis a facie inimici⁴. » Videte quemadmodum a finibus terræ clamat. Non est ergo in sola Africa, vel solis Afris, episcopum Romam pau-

¹ Gal. v, 19. — ² Matth. xvi, 18. — ³ Id. vii, 26. — ⁴ Psal. xvi, 3.